

עליו ושייך דחסה, ותירוץ דדחסה קיים צמסקנה, אלא דמסיק
הטעם מ"ע לא יחוס עליו, מפני שהוא חושב צנפשו הלא
סתמא למינקת קיימא ויארע לי הפסד עי"ז, ע"כ לא חיים,
ולדקו דברי רמב"ם.

וא"כ לפ"ז מצואר עכ"פ דבגרושה מעוברת נמי איכא למיחש
משום האי דחסה אפילו למסקנה, וא"כ ממילא נימא
מינקת דומיא דמעוברת דאין לחלק בין גרושה לאלמנה, ודלא
כברצונו שמשון.

ולבאוריה יש לעיין ברייתא דרדופה דחשיב כי רוכלא וחשיב
מפלת, מ"ע לא חשיב ילדה בן קיימא ולמקה,
דמשום מינקת ליבא ומשום הבחנה איבא, ומיהו להר"ש איבא
למימר שייר ושייר נמי גרושה, אלא לר"ת קשה. ולמסקנה
דמת מותר ללא תחניק צנה, א"כ שייר נמי מת צנה, אלא
למר בר רב אשי קשה מאי שייר דהאי שייר וליחשב למקה.
ול"ל כמ"ש צבש יעקב [אה"ע סי' ע'] דלמקה איבא מייעוטא
שהחלב חוזרת אלא דאזלינן בתר רובא, וא"כ ברייתא דרדופה
דחתיא כר"מ דחייש למיעוטא [יצמות ס"א ע"ג], הוה למקה
צכלל מינקת.

אלא לפ"ז למסקנה דמת מותר, קשה ליחשב מת צנה ומאי
שייר דהאי שייר, דהא למקה לאו שוירא הוא. ולבאוריה
י"ל שייר דבי ריש גלותא, אלא למ"ש [לעיל ד"ה וזה נ"ל]
דרמב"ם השמיט הכך דבי ר"ג דלאו הלכתא היא מכח הכך
ברייתא דרדופה גופה, וגם כחצתי [ד"ה וא"כ לפ"ז] מדפסק
טעמא דדחסה ס"ל כר"ת דגרושה כאלמנה, א"כ הדרה קושיא
לדוכתא מאי שייר דשייר מת צנה.

ודע דנ"ל דר"מ ור"י וצ"ש וצ"ה לאו צמניאות פליגי, אלא
רוב צנים סגי להו צי"ח חדש, ור"מ חייש למיעוטא
דבעי כ"ד חדש, וכן רוב נשים לא מיעברה חלצה עד ג'
חדשים, ומיהו מיעוטא איבא לפני שעה מרגישה, ומשו"ה
הקילו כמה אמוראים וחורו לקולא דלא לחול בתר מיעוטא.
אמנם רב ושמואל ס"ל שלהי יומא [פ"ד ע"ג] אין הולכין
בפיקוח נפש אחר הרוב, משו"ה מהמרי הבא עפי אפילו בתרי
רובא דלא לינכסה עד אחר כ"ד חדש וניחוש למיעוטא וולדות
שליכינן כ"ד חדש ולמיעוטא נשים דמיעבר חלצה מיד ג',
ובירושלמי דשמעתין ג' ר"ל הורה לוי"ח חדש, ואם ההוא יומא,
ר"ל, חזר וקבל להפענות אוחו היום על שגת הוראתו ע"ש.

ונראה הואיל והיא חשש רחוק וחז"ל חשו לזה משום פ"ג,
משו"ה הולכין להחמיר בגמלתו וכדומה, דא"כ יהי'
הפסד רב על תיקונם, כי חילולי תקנתם לא היתה גומלת
צנה ואפילו היתה ניסת לצעל מ"מ מיעוטא דלא שכיחא הוא
שיארע שתעצר ואם תעצר ימסמם צביעי וחלב, ובשגם
להחמיר כל כך להמתין כ"ד חדש שלימים, נמצא ההפסד לא

מסקנה מהס"ד, וראייתו של ר"ת הכי הוא, דהש"ס צעי
למימר משום דחסה, ודחי' צדחי' רפה, וכו"ל למימר הכי,
הא מעוברת דומיא דמינקת מה מינקת אלמנה אין גרושה
לא אף מעוברת אלמנה אין גרושה לא, ואי ס"ד משום דחסה
מה לי אלמנה מה לי גרושה, ומדלא דחי הכי ש"מ גם צמינקת
אין סברה לחלק בין אלמנה לגרושה, הכי הוא סברה ר"ת,
וא"כ לק"מ אהר"ש אלמנה דלא שייך לומר מה מינקת
למקה לא, דלמקה לא מיקרי מינקת ואין צמעוברת ומינקת
עסקינן.

והנה הרמב"ם [ה' גירושין פו"א הכ"ה] פסק שם טעמא
דדחסה. ולפע"ד צמדקדק צלשון הש"ס [יצמות שם]
סתם מעוברת למניקה קיימא, מה לשון סתם מעוברת, וכי
איבא מעוברת דלאו הכי הוא ג'. ותו כבר כרכר צנוצ"י
[מהדו"ק אה"ע סי' י"ח ד"ה ואמנם מסוף] כמה כרכורים
מה עלה על דעת המקשן וכי לא ידע דמעוברת עתידה להיות
מינקת. ורמב"ן ורשב"א הקשו שם צחי' יצמות אהש"ס דכו"ל
למימר דטעמא דהבחנה נמי משום דלמא מיעברא ותחי' סופה
להניק, מכ"ש צמעוברת גופה, ומה עלה על דעת המקשן.
מיהו (מ"ש) [מה] שתמה צנוצ"י [שם ד"ה ואומר] על רמב"ן
ורשב"א הא צמתניתא קתני נמי גר שנתגיירה אשתו עמו
לריכה להמתין, והתם לא שייך משום דלא ממסמסא לי' דהא
איבו חצוב דהאי ינוקא נמי, לק"מ דס"ל לרמב"ן ורשב"א
כיון דהורתו שלא צקדושה וכקטן שולד ואינונו צנו לכל דבר,
חיישינן דניחא ליה לאצ למידחי הא מקמי צנו שהורתו ולידתו
צקדושה. ונפקא מיניה לפ"ז גר שנתגיירה אשתו עמו ואירע
שלא נשאה ציבדות עד שהוכר עוברת, לא ישאנה עד אחר
כ"ד חדש, אי לא דאיבא למיחש לפרלה ולקלקלה שתחזור
האשה לסורה עי"ז.

מ"מ נחזור להנ"ל דקשה מה עלה על דעת המקשן צזה. ע"כ
נ"ל דקשה מהיכי תיתי לאסור מעוברת צהחלט, הא
אפשר שלא תניקבו כלל, ומיד צימי עיבורה תזמין לו מינקת,
גם שתצבע על דעת רצום שלא תחזור צו, ובפרט כשהיא
עשירה והכניסה לו צ' שפחות וכדומה [כלעיל נ"ע ע"ג],
ואינו דומה למת צעלה אחר שכבר התחילה להניק צחיו, שאז
היא צכלל גזירת חז"ל שגזרו על מינקת ולא פלוג רצון, אצל
מעוברת מאן לימא לן שתכנס לכלל מינקת, ע"כ הקשה מ"ע,
ורצה לומר משום דחסה דלא יחוס על עובר שאינו ממנו,
ולא ניחא להש"ס צזה מהיכי תיתי לא יחוס אעו צרשיעי
עסקינן, ומשני משום דסתם מעוברת למניקה קיימא, ר"ל
אפילו אם תזמין לו מינקת קודם נישואין, מ"מ סתמא דמילתא
האם תרחם ותניק צנה צעלמה, ולצסוף כשתעצר גם ממנו
ילערך לביעי וחלב ואינו רונה שתצצה צצ"ד, ע"כ טוב לו
שיהיה נפל וסנדל צמעי אמו ולא ילא לאויר העולם, ולא חיים

פ"ב ה"כ.

(נח) וכ"כ לקמן ד"ה בא"ד, שמא תחזור.

(נט) בירושלמי סוטה פ"ד ה"ג איתא, רב מנא הורה י"ח חודש

וצם כל ההוא יומא.

הודפס מאתר אוצר החכמה

(נו) לקמן ד"ה והגלע"ד, דקדק מרן בלשון הש"ס בזה"ל: סתם
מעוברת למניקה קיימא, ולא אמר מפני שסופה להניק דהא רוב נשים
בני קיימא יולדות ומניקות אותם, ומה לשון סתם מעוברת למניקה קיימא.

(נז) ביומא שם ליתא רב, וכן לעיל ט"ו ע"ב. ועי' כ"מ ה' שבת
נתם סופר <על הש"ס> - כתובות ב / סופר, משה בן שמואל [עמוד 95] (2864)

בבא ופ"י טעם ראשון מעוברת צימוק אסורה א"כ גם מניקה אסורה א"כ אף להמסקנה אסורה ולמה אשה צימוק דיים מותרת וי"ל דהא מניקה חנה נחזי בבבא עם מעוברת אם כן אם יש לה צימוק דיים היא לאו בכלל מניקה לפ"י וי"ל דהיינו סוגת הרמב"ם שכתב הטעם משום דמסקה משום מה שאסור לפי הטעם דמסקה אסור אף להמסקנה ועיין מ"ש המגיד פ"ט י"א ה"ג גרסה מניקה אסורה להנשא משום מעוברת דומיא מניקה קמי כוונתו ג"כ למ"ש מו"ק ה"ג: **בא** מניקת חבירו. שמה מחעבר ויתעבר חלנה אפילו אם הוא קרם אסור דלא פלוג וי"כ מ"מ וכן נשדוכין אסור כמו מו"ק ג"כ להצטנן: **בב** וי"א דלכתחלה. עיין

ב"ד סימן שצ"א לאחר יב"ח אינו נוהג אכלות משום דקמי יב"ח ולא שנה והא ג"כ קמי כד"ח ולא שני שנים ומ"מ יש מתמיר כאלו להמחין חדש העיבור ואפשר משום חשש סכנות נפשות ממחירים יותר וכחכ ג"כ"ו א"כ כלו כד"ח נר"מ אדר שני א"כ להמחין יותר כיון שכלו כד"ח קודם חדש העיבור אלא אם חדש העיבור הוא בחוץ המדשים או ממחירים: גם כחכ נכל מקום דיש צד להקל מזד אחר אע"פ שאינו מספיק מ"מ מטעמים הקולא לענין חדש העיבור דא"כ להמחין ועיין פסקי מהר"א סי' פ"ג ועיין בש"ג פ' המולד וכת"ה סי' רע"ו ועיין באר הגולה

ג. מקצת הגמ' ס' דף מ"ב ע"א:

מהר"א סי' י"ד וחשובת אמונת שמואל סי' ד' ולמה נדק סי' ג"ה ומה יעקב סי' קמ"ו: (ד) חבירו. אפי' אם הוא קרם דלא פלוג. וכן נשדוכין אסור כמו מו"ק ג"כ להצטנן: (טו) העיבור. כחכ ג"כ"ו א"כ כלו כד"ח חודש נר"מ אדר שני א"כ להמחין יותר כיון שכלו כד"ח

מורי והב

[ו] חודש עיבור עולה למנין כו'. זה דעת הגה"מ פ"א מהלכות גירושין מביא בכה"ס סי' רי"ד דפסמי מונקט תלמוד כ"ד חדשים לחינוק ולא נקט כ' שנים ש"מ דבשנת עיבור ד' נמי כ"ד חדשים וה"א (הוא) רצה מהר"ם במדרכי פ' המולד וגם בהגהות מרדכי שם וז"ל ת"ה סימן ר"ו שאלה ראובן נשא מניקת חבירו אחר כ"ד חדש וחשב גם חודש העיבור לא' מהן וגודע הרוב אל תחכם ורצה גדול א' להפרישו כמו דמסקי תלמוד פרק החולץ הדנשא מעוברת חבירו או מניקת חבירו יצא בנ"ב כחכ המדרכי כפי מהר"ם דאם השנה מעוברת היא מחעבר' לחינוק ואחר מהגדולים היתר בדיעבד מהא דהגה"מ הנ"ל ולא כדרכי מהר"ם בדיעבד ספק על המקיל ואחר מהגדולים דברי מהר"ם אחריו דמסקי לא דייק מונקט כ"ד חדשים ולא נקט כ' שנים ובהלכות שמחות שלו דייק מונקט באבילות י"ב חודש ולא נקט שנה אם נחשבה השנה ד' כ"ב חודש וכן המנהג בהא לכתחלה כמהר"ם ולבני תינוק המנהג לאסור לכתחלה ומצאתי תשובה מהא דתנן בפי' מי שאחוז כמה היא מניקתו שתי שנים ר' יהודה אומר י"ב חודש שני ש"י שם ר"י יהודה ח"ק דלי' דהיינו ר"מ פליג באותו משנה כההיא פלוגתא דפליגי בבב"ה ופי' אע"פ דרמ"ב מניקת אסור' לינש' עד כ"ד חודש דב' שנים היה נמי מצין לפרדסי לפי מנהג שנות העולם בבב"ה כ"ד חודש ובתנאי כפי שאחוז שתי שנים הואיל ופלוגת' חזא היא אל"פ כ' השלשונה להטריא נקט הא דנקיט כ' שנים אחי לאפוקי חודש העיבור דלא חשבינן למנין כ"ד חדשים אלא כ' שנים מיום ליום: ונקיט נמי כ"ד חודש דב' שנים היה נמי מצין לפרדסי לפי מנהג שנות העולם והשלימו כשינשי ר"ה כדאיתא בריה דר"ל יום א' בשנה אחר ר"ה חשיב שנה ע"כ בתשוב' ומצין נמי דבדיעבד א"כ להפרישה לאחור' ק' טובא על דהגה"מ דמקיל מדלי' נקט שתי שנים דהא מצינו בהר"ם כ' מי שאחוז נקט באמת כ' שנים אמנם כ' דייקת חמצא דרברי הגה"מ הנ"ל נעונו דרברי מהר"ם תמוהים מאד מת"י טעמא חזא דחדינן רבאן יש קרשי' ספי למה נקט כפי' אע"פ גבי איסור להנשי' כ"ד חודש ממה שקשה גבי אבילות שוכרנו דכאן מציעו שני הפכים בנבוא' א' דנקיט כאן כ"ד חודש ולבני שיעור הניקה כפי' מי שאחוז נקט שתי שנים ומה שנקט חודש דהתורה והאמרא הנה דבריו סותרים וא"י החתול' אמר ולשון שתי שנים מורה לאפוקי חודש עיבור דאינו בחשבון ואח"כ אמר דאי לא נקט אלא שתי שנים ולא כ"ד חדשים היא אפילו יום א' אחר ר"ה חשיב שנה וא"כ ימ' לך כי היבא דאמרת ולשון כ"ד חודש הוא פ"י על ל' ב' שנים שתי חודש' להקל על יום א' בשנה ה"ג נ"י דהר"ה לפרדסי דלי' חודש שתי שנים בלא עיבור אלא כ"ה חדשים בעינן עם הציבור קמ"ל ל' כ"ד חודש דא"כ ר' כ"ד. א"י דהאמת הוא כמ"ש בסוף דלשון שתי שנים מורה להקל אפילו יום א' והר"ה שד"ק חזקת הבתים אמר' בהר"ה ג' שנים מיום ליום ש"מ דג' שנים סתם אינו מיום ליום ולא מציעו סתם שנים דיהי' דוקא מיום ליום וז"ל חזקת הבתים במשכיר בית לשון חודש העיבור בכלל השנה דשם לא שייך ל' משכירו על יום א' בשנה דחשיב שנה אבל בשאר ודוכתי דאי אמרין להקל בהתם שנה הודוך הנהנך ודאי במקום שוכר שנים שם אי קרשי' כלל אמאי

פתחי תשובה

הניח דבריו ג"כ: (טו) אפילו חודש העיבור. עיין במשנת נ"ב סי' ה' שהאר"ך לנחמ' דברי מהר"ם (אשר תמט שורש מותרת זו) שהעמיר כ"ד שנים העיבור אשך לא נחלשו לו מנר בשום דבר' מהקדמותיו ודבריה מנכרי כולם נלמד שלא זכרו אלא כ"ד חודש אבל להיות מהר"ם וי"ל אור גדול און לט' כח לחוקק עליו ופטרם להקל אמנם עכ"פ יתכן לנו רשות לחלק בדברי מהר"ם ולומר דע"כ לא האמיר אלא אם עניין מניקתו שיעוריה להקליו על שנה הוא ולכן אסורה להנשא גם החדש הוא אלא אם כבר נחלמו זמן רב ואין להפסיק שזו שנה עם המחנה החדש גם הוא וי"ל מורה שנתמרת להנשא וסיים דבר נראה כבוד להלכה ולמעשה פ"ט. והנה מה דנקט הרב וי"ל כלשונו גם חודש הוא תשמע קלה דר"ל שחודש העיבור הוא חודש האחרון ופ"ה הגר"ך דוקא שכבר נחלמו וא"כ לא ק"ל חילוק ה"טו' שהכ"ה הכ"ה סי' ט"ו מיהו י"ל לזון זה מוכרח וי"ל חודש ה"ה ומיירי שפיר' שחודש העיבור הוא חודש החדשים ופ"ה. גם נ"כ ידועת עיקב ס"ק י"ו כחכ להקל גם המחנה כ"ה למנין' דא"כ להמחין רק כ"ד חודש אף בשנה מעוברת פ"ט: (ובחשובת מהר"ם פ"ט: להנשא חודש ה"ה על שנה השניה והמתן דוקא לסת' מלך ואמרי' בראשית' שומרת הפ"ד ענינו זה וזמתי ואירח' להקל כלל רק שראשית' לו מקום נב"ט סי' ה' והוא' להמחין יג' חודש אף אמרי' אם יצטרע כן בשנת האחרון' מי"ג חודש

ביאור הגר"א

ב"ב דהיינו. דחודש כפי מה שקובעין אותו כמ"ש בפ"א דרי"ה ובעירובין רצו חודש כ"ו ובפי' המירר ע"א א' רבא אמר חודש מלא כ' וכתי' ראשון של תוספת שם רי"א כ"ו ואורי' כ"ו וכ"כ הפוסקים: (ג) חודש העיבור כ"ו. מולא קאמר שתי שנים וכן בכל הסוגין דכתובות שם ובפ"א דנהא אמר הכל כ"ד חדשים ועב"ם ק"ב א' המשכיר בית לחבירו לשנה כ"ו: (ד) וי"א. דבגיטין ע"ה ע"ד אמר מניקתו

חכמת שלמה

וילוח כ"ד חודש רק להמיר מטעם אחר אם חודש כ"ו אלא שמינו דנקטו הענינים ואין אחד מאלף יתכן וכן מ"ש מש"כ או ס"ה כמו לנייהא אחר כ"ד חודש ואין שום מורה להצטרף בנרש' נצטרף עוד קולא חזרה מלפנינו וי' בדיעבד על הפ"ה מהר"ם כ' סי' ר"כ ונחשתי מהר"ם ג' משנתו ל"ק קיטוב מניקתו **אמרי' הארמני מה הודק:** שם באורו סעיף ב"ג וי"א דלכתחלה יחוש אפי' לחודש העיבור. כי ה"ב לדפ"י ה' נראה להכריע כן כיון דכמה פעמים חזר נכ"ם כ"ד חודש פעמים נזכר כ' חדשים וע' נ"ב מ"ק מ"ש כ' חודש י"ל כן כיון דק"ל כמה פעמים דיום אחד בשנה חזר שנה וגם מטעמי כיושלומו ה"ב נפוסקים דלף לענין טעולה חורין מילא נקבעות כ"ד השנה ולא שנתו ג' שנים ועברו כ"ד חודש טעולה חורין ה"ג גם מה דתלי' פעמי' הנוף גם זה נשפנה בקביעות כ"ד חודש וי"ל ה"ג מה פרייהו כפי' לענין הנקה לטומאת ישיה' כ"ד חודש וגם שם שני שנים ליתום עולמו וי"מ דאם ילדה בטלול אם היא ממנוטת עד סוף חלל' השני כפי' כ' שנים ועיין גרלה ועד למהה דק"ל נק"ל דלא ר' כ"ב שנים רק עני' כ"ד חודש ולא ה"ו נקט כ"ד חודש אלא ש' ילדה נשפנה ונשפנה ה"ה כ"ה כ"ה משמיל' חלל' נק"ל קמ"ל דעני' כ' שנים ועדיין לא נ"ו כ' שנים אף אם ילדה נשפנה חורין וכדומה או כיון דכלו לה כ"ד עם העיבור לברי' א"כ להמחין יותר דממ"ד כ"ד חודש וכ' שנים על ימות עולם נמי כלו ה"ל לו א"כ להמחין עוד חודש כ"ה דממ"ד א' נמר שנים של ימות עולם אולם י"ב כ' שנים ולא נמר כ"ד חודש י"ב

קודם חודש העיבור ונמנר' אמרי' כ"ה ולא שנה אלא אם חודש העיבור הוא מן החדשים או מחמירין. עוד כחכ כל מקום דיש צד להקל מזד אחר אע"פ שאינו מספיק מ"מ מטעמים הקול' לענין חדש העיבור דא"כ להמחין. ובידיעבד אם לא המחנה חודש העיבור אין מנדן

מורי והב

נקיט שנים ולא נקט חדשים דמספר חדשים הוא יחוד ונקיט שנים מורם על ענין אלא איפכא יש קושיא דבפי' אע"פ נקט לשון כ"ד חודש ושני' מ"מ כפי' מי שאחוז שתי שנים הא וראי צריך לתרוצי דקמ"ל דלי' לשון שתי שנים יש בו סי' ראשית' יום א' חשבו שנה קמ"ל דרוקא בעינן כ"ד חדשים ומיהו כ"ד חודש שני עכ"פ בכל גונא חודש עיבור בכלל הכ"ד חודש ואפי' אם תוצה לומר דסתם שתי שנים חיי שאחוז פיורוש' עם חודש העיבור היינו מיום ליום הא חזינן דהנ"ב אע"פ ששנה כ"ד חודש סחר דבר זה דלא בעינן רק כ"ד חודש דהיא' שייך לומר שהנ"ב יעשה פ"י על צד מלשון שתי שנים ולומר דלא סגי ביום א' ולא יעשה פ"י על כל הלשון דהיינו משמע עם והתלמוד אומר בפה מלא צריכה להמחין כ"ד חודש חוץ מיום שנול' בו וחרון מיום שנתאסר' ולא אמרין עוד חוץ מחודש עיבור אלא וראי' דחודש עיבור הוא כשאר חדשים כזה. שנית דלמהר"ם דרצה להחמיר לומר חודש העיבור אינו בכלל כ"ד חודש חומר ראתי לידו קול' ראתי דאיתא בטובא אע"פ תיר' דוקא חוץ מהולך כ"ד חודש רב"ר ר"י ר' יהושע אומר אפי' ד' ה' שנים פ"י לאחר כ"ד חודש חוץ חוץ יונק כיונן שק"ן והנה אם חפרש דחודש העיבור נוסף על כ"ד חודש לאיסור נשואין ה"ג תאמר כן לענין שיעור הניקה דלרי"א יונק בשנת העיבור כ"ה חודש ולר' יהושע א"כ אחר כ"ד חודש בשנת העיבור יהי' לו היתר לחזור ולהניק והנה אמר כפי' דכ"ד חודש פי' היתר וחו' לא ואם היה כוונתו להחיר בשני' עיבור ה"ל לומר לר' אליעזר היתר הניק' עד שנתים לרי' אם פ"י אחר (שנתים) ולמה זכרו החדשים שהם לא דוקא לפי מהר"ם אלא דאי פשוט דאחר כ"ד חודש אפי' בשנת העיבור כלו ימי הניקה ואסור לרי"א לניק עוד ולרי"א אם פ"י אסור לחזור וא"כ לענין איסור נשואין וראי' ג"כ כ"ד חודש הוא לישני' דרוקא ואין חילוק בין חודש עיבור לחודש אחר כלל מ"ה לא נקי' שתי שנים כמו שהיה ראי' לניקט מצד הלשון כמו דנקיט כפי' שאחוז אלא להורות דהאי לישני' דרוק' בלי תוס' נגרעון בשום פעם והנה אף כי אין בדיעבד לחלוק ח"ו על מהר"ם מ"ם כבת"י דעתי כ' תורה היא וללמוד תורה עד ארץ צדק ושלום כ"י שיש משלוקת לפנינו בין הראשונים דהיינו הגה"מ מיקל דלא כמהר"ם כמ"ש בת"י וי' רמ"א משמע שאינו מחליט להחמיר אלא אורבא חתילה פוסק סתם שחודש עיבור מן המנין אלא כ"ה חודש לכתחלה ובמלתא דרבנן דאי אורי' לקולא במקום שיש פלוגתא והנה בא לומר משהא באשה שהיה חולד שלה כ"ד חודש ברי"ה אורי' ואמרי' דבזה אף בעל ת"ה מורה דשרי' להנשי' דע"כ לא חייב החמיר כ"ה אלא שחשב' כ"ד חודש עם חודש העיבור דיש קצת להחמיר שלא להביא חודש זה להחשבון אבל כאן עבר כ"ד חודש קודם העיבור אלא שאחא בא להוסיף עוד חודש א' זה לא מסתבר אפי' לבעל ת"ה ועוד נ"ל דבכל גונא אם יש איהו צד להקל בלא"ה אע"פ שאינו מספיק להקל מ"מ נצטרף לה שחודש העיבור הוא ג"כ בכלל כני"ל לצדד להקל כיון שאין כאן אלא מלתא דרבנן ואולי'ן לקולא במקום פלוגתא וכ"ש למה שברורו רהודיעה שפוסק להקל דהוא הג"מ הוא מסתבר לפי טוגי' ההלכה:

פתחי תשובה

דנהה ה"י ה"י נ"ל להמיר גלי' פקוק אחר שכבר עברו כ' שנים משנת מהה כמו שרמזו לן בפקוק לא מכלל גני מכלל אמו כ"פ שפ"ה ויום המימה (גר"ך לומר הלידה) ויום אירוסין עולה מבטל כ"פ ה"ש"מ כש"פ רש"י והוכח ג"כ נב"י כ"ה ע"ש): (י) שהי' גרושה. ענה"ט ועיין במשנת נ"ב סי' י"ד שהאר"ך לפלפל במחלוקת הר"ש הוקן ור"מ דין זה: וכתב שם דכמות' יצמות מ"ב ל' העידו על ר"ש הוקן רק שהמיר גרושה מניק' אלא לא מעוברת ואף דכמותות דף פ' כחכ בשמו נכחם גרושה מותרת היינו לפי דם כלל הסוגיא לא איירי כלל ממשנתות רק ממניקה אף והמיר"ש צינמות סעיף כ"ט הר"ש גם מעוברת. והוא וי"ל האר"ך להוכיח מן הסוגיא דככ"ר ר"ש הוקן אף כפי שהביאו נפוס' ולא כהר"ש וי' עוד דע"כ לא המיר ר"ש הוקן אלא גרושה' דליכא אכ' אלא נאלמנה דליכא אכ' מורה שאין חילוק בין מעוברת כו' (וכבר הזכיר זה בס' י"ד): רע"ש עוד כפי' ר"ש הוקן לקמן סי' ד"ק ע"כ ועיין במשנת מבטלות עיקב סי' ה' ונב"ט מניקת' סי' ל"ו. וי' עוד כפי' ר"ש הוקן לקמן סי' כ"ה ע"כ שהאר"ך ג"כ דין גרושה ומסקי' שם דממנינו שאין מגרשין אלא מלרז'ו' ולא עושין גמר וקובעין על מי יהיה חל מיוצ טיפול הולד הנה אם נקבע החיוב על האשה פשיעה דלאלמנה ידו' ואין שום ד' המר כמה שהי' גרושה א"כ נקבע החיוב על הבעל שקיבל עליו כפי' כל עסק טיפול של הולד ואף גם מה דוקא שהוא אמוד על משלמיו שגר מניקת ומצי' לפנינו מניקת דל"כ גם היא בכלל כפי' דהנקה

ביאור הגר"א

שהי' שנים: (ה) בין כו'. לאפוקי ר"ש הוקן דס"ל גרושה א"כ להמחין כיון דא"כ להניק כמ"ש בפ' אע"פ נתגרשה אינו כופה וסתר ר"ת דבריו חזא דגם אלמנה אם אמרה איני ניונה איני עושה א"כ להניק וכמ"ל סי' י"ג ועוד דסתמא קתני ועוד דלטעם הראשון משום דח"ס ע"כ אין חילוק בין אלמנה לגרושה וא"כ אפילו לטעמא דחלבא נמי אין חילוק דאין חזר בו אלא מהטעם כלבד תוספת שם ושם:

עזר מקורש

יג סעיף יא (מניקת חבירו עזמ"ח) גם שכמות נבא"ה ר"ג דלר"ך לקב' טעמה שלא ינכח לשם המשך בין כהנחתו בין ממשנתו ומניקה מכל מקום נבמלחו ויש אומרים כדומה ש"ל אפטר שיהי' משם פניה להולד רק שמכל מקום לא פלוג מו"ל ומיקני' שלא תנשא כל כ"ד חודש ואין זה רק במשואף שיש על זה פקדה קטנה שייך ס"ה לא פלוג מה שאין כן לגבי שידוכין שאין על זה אלא פקדה מו"ל רק שכמות הפוסקים וי"ל שראוי למטע' לשמירה יתירה ולא שייך ס"ה לא פלוג שברי' כחכ שמהי' כשמקל על עולמו בשטתה עם שלגב' פקדה מו"ל שלא מניקתו אלא מהי' שטתה וכמו שכל די שטתה מותרת כ' עולמו ומותרת ל' עולמו כן עולמו הוא על די שנגמל הילד והכוונתו אומדנות ברזוח ואולי' גם נלא אומדנות ברזוח י"ה להקל מניקת' חפר מהבטתה אחרות שידוכים שפ"ה הפוסקים וי"ל שטתה עיקר' כחכ גב' ההמה וס' פי' מש' חיוב' ומל' מקום משמעות כה"ס וי"ל וכן מלשון הממ"ד וי"ל שמתע' קל'ת שגם מניקה לר"ך ליתום שטתה אף מל' מקום נראה שמניקת' ק"ל וזלע"פ היטב. ודורות מוד' העיבור שנתה כ"ה וי"ל שכתב' חודש העיבור הוא חוץ להמשטן ק"ל פי' שכלשון משמעותו לכאן ולכאן כפי' לטות שהי'א הדי'ס וי"ל ושקל'ת מהעיסור שחך המשטן און הכרע כל כן לפוס' ריהטא וזלע"פ כחכ ס"ה.

כ"ד חודש ס"ה א"כ להוסיף עטר חודש העיבור כן נלפע"י להכריע לולא שאין יפוש כמותי מרע"ה והנה הדין

כתובות דף ס

תרא

כתובות ס, א

תרב

רב"א והא כתיבנא לעיל מה שכתבו תלמידי רבינו יונה ז"ל וכדבריהם כתוב במהדורא בתרא דוק ותשכח.

הרא"ה (ב) ושמואל אמר עד שלשים. מדפליג עלה רמי משמיה דשמואל ואמר כל זמן שמכירה מכלל דהשתא מסתמא קאמרינן, ואף על גב דלא קיימא לן אי מכירה אי לא כיון דאית ליה שלשים יום כופה ומניקתו, ורבי יצחק אמר רבי יוחנן חמשים יום. ואפילו בסתמא נמי, וקיימא לן כרבי יצחק משמיה דרבי יוחנן דקאמר עד חמשים יום כדפסק רב שימי בר אשי הלכתא כותיה בהדיא. ודברי הרב אלפסי זצ"ל צריכין תלמוד. הרא"ה ז"ל.

ריטב"א וכן פסק הריטב"א ז"ל וזה לשונו והלכתא כר' יוחנן חדא דהא איפסיקא הלכתא כותיה בהדיא, ועוד דשמואל ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן, ואף על גב דשמואל עבד עובדא כסבריה אין מביאין ראייה ממעשה שלו לפסוק כמותו. עד כאן.

רב"א בשלמא רב ורבי יוחנן כל חד וחד וכו'. יש לפרש דהכי קאמר דקשיא ליה היכי פליגי אמוראי במציאות היכי הויא ומרחקא ביניהו כולי האי, דלמר חמשים ולמר ג' חדשים ולמר שלשים יום, והא איכא למברר האי מילתא לשיטת רש"י ז"ל וכדכתיבנא לעיל, ולהכי קאמר בשלמא רב ור' יוחנן לא מרחקא ביניהו כולי האי, ויש תנוק חריף ומכירה בחמשים יום ויש שאינו מכירה עד ג' חדשים, ולמר כיון דיש תנוק חריף דמכיר בחמשים יום להכי קאמר חמשים יום, ומר סבירא ליה כיון דיש שאינו מכירה עד שלשה חדשים קאמר עד שלשה חדשים, ומיהו מל' יום עד שלשה חדשים מרחקא טובא, דהא ודאי למאן דאמר ג' חדשים ליכא שום תינוק שיכיר בל' יום, דלרבי יוחנן מי משכחת לה תינוק שיכיר בל' יום, כך יש לפרש, וניחא דלא פרכינן עלה דשמואל מהמציאות הכי כהאי גוונא מי משכחת לה דדילמא איהו ידע דמשכחת לה, אבל השתא ניחא דפרכינן מדרבי יוחנן וכדכתיבנא.

רש"י ומיהו רש"י במהדורא קמא כתב וזה לשונו בשלמא רב ורבי יוחנן כל ינוקא וינוקא לפום חורפיה. מכיר את אימיה, יש שמכיר בשלשה חדשים ויש שמכיר בחמשים יום, אלא לשמואל. מי איכא דמכיר בשלשים יום. עד כאן.

1 עמוד ב. 2 ב"ק צב, ב. וזה כפרש"י לפנינו בד"ה נטוף. 3 ל"מ. ובמדרש שני כתובים מצאתי וז"ל: "ולמה כתוב בתורה שלש פעמים לא תבשל גדי בחלב אמו וכו' אחד כנגד הנשואים" ושמא לזה נכתובין רש"י. 4 היינו פעמים מנין ימות החמה שס"ה שהם תש"ל, וראה בהערות להגרי"ש אלישיב שהקשה

(ג) הני כללי הלכות דכילל יהודה אחי. היינו רב יהודה רש"י תלמידיה דשמואל, וכן יחזקאל הוה אמר משמיה דשמואל, אי לאו דשמיע לה משמיה דשמואל לא הוה אמר. רש"י במהדורא קמא.

משמע מלשונו ז"ל דלעיל הוה גריס ורב יהודה אמר רב"א שלשים יום. ומיהו בנוסחי דוקני גרסינן ורב יהודה אמר שמואל אמר שלשים ואפשר דשוב מצא גירסא זו ולכך השמיט לשון זה במהדורא בתרא.

(ד) ההיא גרושה דאתיא לקמיה דשמואל שהכריחה בעלה שהיה כופה ומניקתו בשכר.

זיל בדקה. אם בנה מכירה אם לאו.

הוה מהדר לבניה עלויהו דנשי היה נותנו בחיק כל אחת ואחת אם יכיר מתוכן את אמו.

הוה ינוקא מסוי לאפה מסתכל בה. כבשתינהו לעינהו כדי שלא יכירנה.

אמר ליה רב דימי נטוף עיניך. לשון קללה יבלעו עיניך חוץ לגולגולת. נטוף כדאמרן לקמן, בני נטפי עינא.

לשון אחר נטוף עיניך יזקפו עיניך כמוז' שפיל ואזל בר אווזא ועינוהי מיטייפי.

סומא מנא ידע אם התינוק סומא כלומר במה הוא מכירה. בריחא ובטעמא דחלב. רש"י ז"ל במהדורא קמא.

וזה לשון תלמידי רבינו יונה ז"ל ההיא דאתיא לקמיה דשמואל פירוש היתה גרושה והיתה צועקת על בעלה שלא היה רוצה לתת הבן להניק והיה בן חמשים יום ומעלה, אמר ליה רב דימי זיל בדקה אם מכירה אם לא, אותבה בדרא דנשי כלומר הושיבה בשורה אחת של נשים ולקח הבן והיה מחזר עמו על כל אחת ואחת ולא היה מתפייס באחת וכשהגיע לאם היה מסוי לאפה כלומר היה מסתכל בה והיא חשבה לרמותו וכבשתינהו לעיניה מיניה כדי שלא יכירנה ורב דימי הכיר ברמאותה ואמר לה נטוף עיניך קום דרי בריך כלומר זקפי עיניך והוליכי לבניך ולא יבא לידי סכנה. סומא דלא אפשר ליה בטביעות עינא מנא ידע ומהדרי בריחא ובטעמא כלומר על ידי ריח הפה או בטעם החלב יוכל להכיר. עד כאן.

(ה) עד כ"ד חדש. במדרש³ מסמין לה אהאי קרא לא תבשל גדי בחלב אמו תבשל בגימטריא הכי הווי, וב' רש"י מהדו"ק

שהוא שלא כההלכה לדין שמונים פעמים ימות הלבנה, ועיין בחתם סופר אה"ע סי' קלז שנשתמש בדברי רש"י מהדו"ק כאן להתיר בשבוע האחרון של חודש העיבור של השנה השניה דכבר עבר זמן דגימטריה דתבשיל עיי"ש וראה בפתחי תשובה אה"ע סי' יג סקט"ז.

יתירה הם ב' ימים היתרים על כ"ד חדש כדאמרין⁵
חוק מיום שנולד בו וחוק מיום שנחאסה בו.

ותו דאמרין בפרק קמא דתעניות⁶ דנ"ב שנה היו שנותיו של שמואל הרמתי וכתוב⁷ וישב שם עד עולם, ומפרש בתלמוד ירושלמי⁸ עד עולמו של לוי דכתיב⁹ ומבן חמשים שנה ישוב, אלמא הא דכתיב עד הגמל הנער כ"ד חדש הווי. רש"י ז"ל במהדורא קמא.

תלמידי
 רבינו יונה

(ו) ובהאי לישנא בתרא כתבו תלמידי ה"ר יונה מכאן ואילך כיוונק שקץ כלומר אסור להניקו, כמו שאסור להאכילו דבר טמא, שאין מאכילין את הקטן בידים דברים טמאים¹⁰. עד כאן.

תלמידי
 רבינו יונה

(ז) רבי יהושע אומר אפילו ד' וה' שנים. אבל אם פירש לאחר כ"ד חדש מודה ר' יהושע דהוי כיוונק שקץ, והוא שפירש מתוך כחו אבל אם פירש מתוך חלוו כלומר שלא היה יכול להניק מפני החולי מותר, ולא פליג ר' יהושע אר' אליעזר אלא באיסור היניקה, אבל אם האשה אינה רוצה להניקו יותר מכ"ד מודה דלא כייפינן לה, דלא מחייבא טפי, ואומרים רבני צרפת ז"ל דד' וה' לאו דוקא אלא אפילו יותר. תלמידי רבינו יונה ז"ל.

רביא

והתוספות ז"ל¹¹ לא כתבו כן, אלא דבדוקא נקט ד' וה' מדפריך לקמן מחבילתו על כתפו ומשני אידי ואידי חד שיעורא.

ריטב"א

(ח) וכן כתב הריטב"א ז"ל וזה לשונו אפילו ד' וה' ולקמן מוכח דהאי מניינא דוקא דהא פרכינן עלה מאידך דקתני אפילו חבילתו על כתפו, והא דלא פרכינן הכא כדפרכינן בעלמא¹² השתא חמש יונק ארבע מבעיא, משום דאיכא למימר דארבע בבריא וחמש בכחוש. עד כאן.

ריטב"א

(ט) אמר מר מכאן ואילך כיוונק שקץ. קא סלקא דעתא דשקץ ממש קאמר, כלומר דאיכא איסורא דאורייתא והא דשרינן תוך כ"ד חדש מפני שסתם תנוק מסוכן אצל חלב תוך זמן זה. הריטב"א ז"ל.

רביא

ולפי שיטה זו אינה בהכרח לגרוס לקמן ואמר רב ששת כו', דבלא רב ששת נמי רמי שפיר. ומיהו רש"י ז"ל כתב לקמן ואמר רב ששת גרסינן, אלמא היינו

עיקר קושיא דאפילו תימא כיוונק שקץ מדרבנן קאמר אכתי קשיא מדרב ששת דאמר דאפילו מצות פרוש אין בו. ואפשר דלכך כתב רש"י נמי כיוונק שקץ כאילו יונק דבר משוקץ, פירוש דאי הוה פריש כיוונק מן השקץ הילכך הוה מצינא למימר דכ"ף הדמיון היינו דהאשה לא היא שקץ ממש, ומיהו דבר משוקץ היא אפילו מדאורייתא, אבל השתא דקא פריש כאילו יונק דבר משוקץ אלמא דלא היא משוקץ ממש לכולי עלמא, כן נראה לי. ומיהו בפרק דם שחיטה¹³ פליגי לישני בגמרא רב ששת אהיכא קאי, דאיכא מאן דאמר דרב ששת הכי קאמר דם מהלכי שתיים אפילו מצות פרוש אין בו, ואפשר דלהאי לישנא נמי כל שכן בחלב דסבירא ליה נמי לרב ששת הכין ולעולם תקשי מדרב ששת. כן נראה לי.

(י) בהמה שהקלת במגעה. פירש רש"י ז"ל¹⁴ שאינה רשביא מטמאה מחיים, אדם שהחמרת במגעו שמטמא בחיים, כגון זב¹⁵ וזבה ונדה ומצורע, ורבינו חננאל ז"ל פירש הקלת במגעה דאילו נגעה במת אינה מקבלת טומאה לטמא אחרים, אדם שהחמרת במגעו שמקבל טומאה במגעו לטמא אחרים, עוד פירש¹⁶ הקלת במגעה בנוגע בנבלת בהמה טמאה שאינה מטמאתו אלא עד הערב, והנוגע באדם מת טומאתו טומאת שבעה, וכן יש לי לפרש שהנוגע בנבלת בהמה אינו טמא לטמא אדם וכלים, ונוגע במת מיטמא לטמא אדם וכלים. הרשב"א ז"ל.

החמרת בחלבה. אין לפרש משום דכל היוצא מן הטמא טמא¹⁷ דאם כן מנא ליה דבאדם בשרו טמא עד דעביד קל וחומר¹⁸, כיון דעיקר בנין הקל וחומר משום דכל היוצא מן הטמא טמא, לכך פירש רש"י החמרת בחלבה כדאמרין בבכורות¹⁹ גמל גמל שני פעמים חד לאסור חלבו.

וקשה על פירושו דרבנן דדרשי התם²⁰ בפרק קמא דבכורות מגמל גמל שני פעמים חד לאסור חלבו, הוא ניהו דדרשי גמל טמא הוא, הוא טמא ואין טמא הנולד מן הטהור טמא, אלא טהור, והכא דרשינן מגמל טמא הוא וכדפירש רש"י²¹ וכדבעינן למכתב בסמוך בסייעתא דשמיא, ואין חלב מהלכי שתיים טמא אלא טהור, ואין לומר דממעטינן מחד קרא כמה מעוטי וכמו שכתבו

11 ד"ה רבי. 12 ראה שבת ס, ב ושם קנו, ב. 13 כריתות כא, ב. 14 בד"ה שהקלת. 15 וברש"י לפנינו הביא רק דוגמת צדה, ומ"מ היינו הך. 16 וכ"ה בר"ן. 17 כדאמרין בבכורות ה, ב. 18 אולם עיין אמנם ברא"ה שכתב דבע"כ דהשתא ס"ל להש"ס דבשר אדם בלאו, דאל"ה הו"ל למיפרך ק"ו ולומר מה לבהמה שבשרה אסור תאמר באדם, ועיין לקמן בדבריו. 19 ו, ב. 20 שם. 21 בד"ה הוא.

5 לקמן עמוד ב. 6 ה, ב. 7 שמואל-א א' כב. 8 ברכות פרק ד הלכה א וביכורים פ"ב ה"א. 9 במדבר ח' כה. 10 ואף שאיסורו מדרבנן מ"מ אסור וכדאמרין באו"ח סימן שמג כ"כ הש"ך יור"ד סי' פא סקכ"א יעו"ש בגליון מהרש"א משה"ק על כך מדברי הר"ן ביומא דכשהוא לצורך התינוק לא אסרו, ודעת הרשב"א דבאיסור דרבנן ספינן לתינוק בידים ועיין בספר הערות (מהגרי"ש אלישיב) מש"כ להרץ שיטתו מסוגיין.

אגרות

אבן העזר

משה

שיט

שנעשה במנין וענין תקנה לאסור בצמק דדים וחלב ארסי שנעשה לאח"מ הבעל שיהיה שייך לומר לא פלוג ע"ז אף להסוברים לא פלוג באיסור מינקת אלא שהריב"ש אוסר ביש לחוש לנעשה בכונה מסברא ולא מתקנה ולכן כשידוע שנעשה מאליה אין לאסור. ועיין בפ"ת ס"ק כ"א משב"י שהמינקת שנתעברה לזנוגים שע"ז הא נתעכר חלבה ואף שיש לה חלב הוא ארסי מצדד להתירה להבעל שמודה שליכא חשש איסור מצד עיבור ולד השני, ואין בזה איסור מינקת דולד ראשון. אף דנעשה זה אח"מ בעלה, ואף דשם הא נעשה ע"י מעשיהם, צריך לומר דסובר דכיון שלא היה זה לכוננת היתר נישואין אלא לתוקף יצרם לזנות לא קנסינן לה לענין הנישואין, וגו' אולי כיון שהוא דבר איסור אין לחוש שיעשו כן גם אחרים דלא תשידי אינשי לעשות איסורין כדי להשיג היתר לישא אלא דתוששין להיתר כהא דשמא תגמלנו שהוא מעשה היתר. עכ"פ חזינן מזה שבלא כוונה להיתר נישואין אף שנעשה החלב ארסי במעשה לא נאסרה וכ"ש כשנעשה החלב ארסי תצטמקו הדדים שלא במעשה אלא ע"י חולי וכדומה שאין לאסור. ואף שבנתעברה לא רצה להתיר בפירוש הוא משום שעשו עכ"פ בכונה אבל בנעשה מאליה יש להתיר בפירוש.

ולכן באשה שמת בעלה פתאם והיה צערה גדול מאד ואמר הרופא לה תיכף במיתת בעלה שלא תינק את בנה שהיה בן שני חדשים ופסקה להניקו מחמת זה והוכרחה לגמלו משום שצערה וחוליה נמשך זמן גדול שהיה סכנה להתינוק כשיינק ממנה ושוב נפסק חלבה שאף אם לא היה אח"כ סכנה נמי לא היה לה במה להניקו. הרי ידוע שהיתה מוכרחת להפסיק מלהניק לא בשביל איזה מחשבה להיתר נישואין, וגם מרוב הצער על מיתת בעלה פתאם לא עלה על מחשבתה כלל ענין נישואין, שלכן אף שנעשה זה לאח"מ בעלה יש להתירה כנעשה חלבה ארסי בחיי בעלה שמתרת לינשא.

ומה שדנים האחרונים אם הרופאים נאמנים אינו כלום דודאי נאמנים להחמיר בפקוח נפש היתה אסורה מלהניקו מספק וכן כתב הזאת"ס הובא בפ"ת סוף ס"ק ל'. ומש"כ שם החת"ס שבתחלת הנקה שהוא סכנה להוליד כשלא יינק אף כשמסמסו לו בחלב וביצים אין לה להאמין להרופא שאומר שחלבה הוא סכנה להתינוק משום דאין הספק שנעשה בדברי הרופא מוציא מודאי סכנה דלא יינק הוא תמהו דהא יש להשיג מינקת ואולי איירי בא"א להשיג מינקת בעיר הווא. אבל ג"ז תמהו דהא יש לשאול מאותו הרופא גם זה מה לעשות עם התינוק ואם יאמר שיותר טוב

למסמסו בחלב וביצים מלהניקו הרי ידיעתנו שיותר טוב בהנקה אף מחלב זו מלמסמסו בחלב וביצים שהוא רק מחוסר ידיעה אינה כלום נגד הספק שנעשה לנו מדברי הרופא שהוא בידיעה והספק הוא רק משום שאולי אינו נאמן כ"כ. שודאי יש לנו לעשות כדברי הרופא ולא להניקו בידים שהוא מעשה לסכנו לדברי הרופא וצ"ע בכוננתו. ובנמננו במדינה זו שכמעט שכל הנשים אין מינקות כלל אפילו לא יום אחד וליכא שום סכנה להולד משום שיש דברים להאכילו כפי כח התינוק ע"י כלי הנקה ודאי יודה גם החת"ס דאסור לה להניקו כשאמר רופא שחלבה ארסי אף שאינו מומחה כ"כ כיון דעכ"פ קצת ספק הוא ובלא הנקה ליכא שום ספק כדחזינו מרובא דרובא נשים במדינה זו שאין מינקות כלל והתינוקות בריאים.

סימן פ

בדבר חרוש הגאון ר' שלמה קלוגער
וצ"ל שבזה"ז שאין מי שיונק יותר מי"ח
חדש אין לאסור יותר מי"ח חודש

והנה בחכמת שלמה להגאון ר' שלמה קלוגער **וצ"ל** כתב שהיה נראה לו היתר ברור שבזמנו שלא נמצא מי שיונק יותר מי"ח חודש אין לאסור להאשה מלינשא רק עד אחר י"ח חדש וחזר להיות הדין אחר י"ח חדש כמו לדין הגמ' אחר כ"ד חודש וליכא בזה משום דבר שנאסר במנין צריך מנין אחר להתיירו כיון שלא עקרינן כל התקנה. וטעם זה לא מסתבר כלל דמה לנו כולו או מקצתו. ובני הרה"ג ר' דוד שליט"א הכיח שליכא טעם זה מריש מגילה דעל מגילה נקראת בי"א הקשה הגמ' אי ס"ד אנשי כנה"ג י"ד וט"ז תקון אתו רבנן ועקרי תקנתא דתקיננו אנשי כנה"ג והתנן אין כ"ד יכול לבטל דברי כ"ד חברו אאיכ גדול ממנו בחכמה ובמנין אף שלא עקרי התקנה לגמרי אלא שינו הקריאה ליום אחר וגם ימי י"ד וט"ז נשאר למצות השמחה ליהא הסעודה ומשלוח מנות כדאיתא במגילה ריש דף ה' אלמא דגם מקצת אין יכולין כ"ד אחר לעקור. וכן יש להוכיח ממה שהקשה הגמ' בע"ז דף ל"ז על רבי ובית דינו שהתיירו השמן ור' יהודה הנשיא היכי מצי למישרא תקנתא דתלמידי שמאי והלל אף ששמן הוא רק מקצת התקנה דהא פתן ושמן ויין הם גזירה חדא כמפד"ש ברש"י שבת דף י"ז אלמא דגם עקירת מקצת אין יכולין, ומה שהביא בח"ש ראייה מתוס' מגילה דף ה' שרבי לא רצה

שכ אגרות אבן העזר משה

לעוקרו לתשעה באב אלא מחומרא שיש בו יותר משאר תעניות אין זה בכלל אין ביד יכול לבעול, אינה ראייה והוא משום שעיו שיהיה חמור משאר תעניות לא היה במנין וכמפורש שם בגליון שדורחות ראשונים לא גזרו אלא שיהא יום תענית ולא יותר עיי"ש.

אבל מי"מ נראה לע"ד כדבריו משום שתקנה הראשונה שהיתה במנין נאמר רק שלא ישא מינקת חברו ולא תזכר מספר חדשים, ולכן פליגי בזה ר"מ ורי יהודה וכן רשב"ג התיר בג"ח קודם, איברא דרב ושמואל הזכירו כ"ד חודש ולמה שבארתי מסתבר שהיה זה במנין אחר לאסור כל הכ"ד חודש דלא כרשב"ג, אבל הא מספר הכ"ד חודש שהזכירו אינו לתקנה אלא משום שפסקו הלכה כר"מ וע"ז לא היה המנין, והמנין לתקנה היה רק לאסור את ג"ח האחרונים כשמניקה משום שלא ידעו שהתינוק הוא אחר כ"א חדש כדכתבתי, ונמצא שעל מספר החדשים לא היה שום מנין, ולכן בזמן שלא נמצא מי שיונק יותר מי"ח חדש יש להתיר משום דהאיסור לא ישא מינקת חברו לא הוי אלא על זמן היניקה כפי שיהיה בכל דור, ומצד זה דקדקו שלא להזכר מספר החדשים משום שלא אסרו מספר חדשים אלא זמן יניקה, וסובר ר"מ שהוא אף על זמן יניקה דהמיעוט ור' יהודה סובר שלשון סתם מיניקה הוא כפי הרוב כדבארתי לעיל, אבל כשנשתנו הטבעים ואין מי שיונק יותר מי"ח חדש לא אסרו על יותר מזמן היניקה דהמיעוט אף לר"מ, ומתקנת רב ושמואל נוסף לאסור גם ג"ח האחרונים, והוא טעם גדול ומוכרח לע"ד.

תמוה דברי האחרונים שהביא באוצר הפוסקים ס"ק ע"ג אות ב' שאף שזה זמן גדול שפסקו מלהניק כ"ד חודש לא בטלה ותקנה דצריך מנין אחר להתירו, שעל מספר החדשים לא היה מנין, ומה שהביא בשם מהר"מ שיק אהל אברהם ומאורות נתן שהאם תוכל לשקוד יותר לסובת תולד למסמס בביצים וחלב, אינו כלום שברוב הפעמים הוא להיפך שהיא אינה יכולה להתפרנס ואחר נישואיה נתון לה הבעל, ואם היא אלמנה שיש לה מעות הרי יכולה להתנות עם הבעל שזה שייך רק להתינוק, ובכלל אין לנו לומר טעמים בדוים מעצמנו, ולכן נראה יותר כהחכמת שלמה וכעוד אחרונים שהביא באוה"פ שם, אבל לא מטעמיה אלא מטעם דבארתי, ורק אחר י"ח חדש שגם בזמן הגמ' לא היו רובן מיניקות יותר מי"ח חדש ולכן עתה שבמדינות הידועות אין יתקין כלל יותר מי"ח חדש אף אם נימא שנמצאים מדינות שיונקין מעום מהן עד כ"ד חודש הוא נגד מדינותינו כלא כלום שאף

מיעוטא דמיעוטא אין להחשיב, אבל אין להתיר מצד זה בפתוח מי"ח חודש אף שבמדינתנו רוב הנשים אין יונקות כלל והמיעוט שיונקות הוא רק לחדשים מעטין, משום דהא איפסק כר"מ דחששו בזה גם למיעוט והא אפשר שנמצאת באיזה מדינות שיונקים עד י"ח חדש.

ובגמלתו שהאיסור לתוס' מצד שמא תגמלנו לא שייך בזמננו שברור שתגמלנו קודם י"ח אף כשנאסרנה לינשא עד כ"ד חודש, נמצא שליכא גזירה זו ומותר לתוס' כדאיתא סברא זו באוה"פ בש"ר שמחה מקמפנא, וטעם זה איכא גם בפתוח אם במקום זה נהגות רק ב"ב חודש וכדומה וכמפורש התם, אבל לרשי ור"ן שאמרינן לא פלוג ליכא היתר זה, אבל אלאחר י"ח חודש יש לצרף גם זה.

ולכן כשנצטרפו כל הטעמים יש להתיר אחר כ"א חודש בפשיטות ואין למחות אם אחד יתיר גם אחד י"ח חודש.

משה פיינשטיין

סימן י

באשה שהיתה נשואה לנכרי אם יש לחוש שמא היה ישראל

י"א תמח תשכ"ג.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מהר"ר בן ציון גאלדצווייג שליט"א רב ואב"ד במאנטריאל.

הנה בדבר האשה שבאה מל'אנד'אן ואמרה שהיתה כבר נשואה שתי פעמים לנכרים אם יש לחוש לשמא היו יהודים אם לא הכירה במאנטריאל לנשואה, הרי יש להאמינה שהרי נמצא שאומרת שעדיין היא פנויה דלא נתקדשה מעולם דנישואי הנכרים אינם כלום, ועדיף זה מאמרה א"א היתיה וגרושה אני שנאמנת אף שבמה שאמרה א"א הייתי הרי אסרה עצמה וכ"ש כשלא אסרה עצמה כהא שאמרה שהיתה נשואה למי שלא תפסי קידושין שלא הוציאה עצמה מחזקת פנויה שיש להאמינה, אך שיש לדק מצד אין אדם משים עצמו רשע ואין להאמינה שניסת לנכרים שהוא עבירה באיסור לאו דלא תתחתן, אבל עכ"פ לא נימא מצד זה שהיתה נשואה לישראל שלא אמרה זה, אלא אם לא נאמינה יש עלינו לומר שגם לנכרים לא היתה נשואה והיא פנויה לגמרי.